

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
У двох частинах
Частина 2

(Суми, 19 травня 2017 року)

Суми
2017

6. Податковий кодекс України: постатейний коментар : у 2 ч. / В. В. Білоус, Л. К. Воронова, О. О. Головашевич та ін. ; за ред. М. П. Кучерявенка. – Х. : Право, 2011. – Ч. 1. – 1038 с.

7. Хачатуров, Р. Л. Общая теория юридической ответственности : монография / Р. Л. Хачатуров, Д. А. 1 Липинский. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2007. – 382 с.

8. Гедзюк О.В. Інститут вини у податковому праві України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : file:///C:/Users/HP/Downloads/Gedziuk_2014-4.pdf

ІВЕРШЕНЬ А.

(науковий керівник – к. і. н., доц. *В. А. Нестеренко*)

АНАЛІЗ ВИБОРЧИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД ЇЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

На сьогодні одним з основних інститутів демократії є вибори. Вони являють собою певний механізм, який забезпечує її існування та функціонування, а також з ними пов'язана реалізація політичних прав громадян та їх участь у формуванні різних органів держави. Вибори стимулюють позитивні зміни і загальний розвиток суспільства, оскільки ведеться пошук оптимальних шляхів для подолання недоліків існуючого політичного курсу та утвердження нового напрямку діяльності держави. На результати виборів та їх ефективне проведення впливає багато факторів: ідеологія, стереотипи і уподобання виборців та, зокрема, тип виборчої системи, яка застосовується.

Виборча система – це встановлений законодавством спосіб голосування, визначення його результатів і розподілу мандатів у виборних органах [1, с. 293].

Сучасні демократичні країни застосовують найрізноманітніші виборчі системи. На сьогодні їх налічується близько 350 різновидів, кожна із яких має свої переваги та недоліки. Але виділяють три основні типи - мажоритарна, пропорційна та змішана. Мажоритарна система передбачає

визначення переможця за більшістю голосів, отриманих у виборчому окрузі. Виборчі округи при застосуванні мажоритарної системи найчастіше бувають одномандатними, в кожному з яких балотується певна група кандидатів. Дана система сприяє успіхові великих впливових партій, які мають розгалужену структуру в більшості виборчих округів. Вважається, що мажоритарна система таким чином забезпечує стабільність парламентів і урядів. Недоліком мажоритарної виборчої системи є те, що голоси, подані за переможених кандидатів, фактично пропадають. Мажоритарна система використовується в Австралії, Великій Британії, Індії, Канаді та інших країнах [2, с. 125].

Пропорційна – система, за якої депутатські мандати розподіляються між партіями пропорційно до кількості голосів виборців, отриманих кожною з них у межах виборчого округу. Під час застосування цієї системи округи завжди багатомандатні. [3, с. 2]. На відміну від мажоритарної виборчої системи, при застосуванні пропорційної системи виборець насамперед голосує не за конкретну особу, а за певну партію чи блок, яка виставляє свій список кандидатів. Вважається, що ця виборча система дозволяє врахувати інтереси різноманітних суспільних груп, національних меншин, сприяє представництву різних політичних сил у парламенті. Однак надмірна розпорошеність мандатів між різними партіями призводить до неможливості формувати більшість у парламенті і утворити уряд. Для подолання цього недоліку застосовується своєрідний бартер, тобто відповідний відсоток голосів, який повинна отримати партія, щоб здобути мандат депутатів. Противники пропорційної виборчої системи наголошують на тому, що вона призводить до фіксації надмірної кількості партій, появи слабких і мінливих урядових коаліцій. Дана система застосовується, зокрема, в Австрії, Бельгії, Данії, Люксембурзі тощо [2, с. 126].

Змішана виборча система є комбінацією мажоритарної і пропорційальної виборчих систем. Співвідношення мажоритарного і пропорційального елементів може бути різним: 50/50, 25/75 і т.д.

Насправді неможливо виділити кращу або гіршу виборчу систему, адже вона залежить від багатьох факторів, наприклад, економічний розвиток, налаштованість політичної еліти і т.п. Лише спираючись на особливості свого розвитку, кожна держава має вирішити, яку виборчу систему необхідно застосувати.

В Україні майже два десятиліття спостерігається пошук оптимального варіанту виборчої системи, яка істотно змінювалась протягом періоду незалежності. У 1994 р. вибори до Верховної Ради відбувались за мажоритарною системою. Такий підхід не став ключовим, оскільки вимагала велика кількість фінансування та часу через проведення других турів голосування в одномандатних виборчих округах. Наступні вибори 1998 та 2002 рр. здійснювались за змішаною виборчою системою: 50% депутатів обирались за мажоритарною системою, 50% - пропорційною. У 2006 та 2007 рр. парламентські вибори відбулись за пропорційною виборчою системою. У 2012 та 2014 рр. вибори відбулись за змішаною виборчою системою та встановленим п'ятивідсотковим бар'єром. На виборах Президента України застосовується мажоритарна система абсолютної більшості.

Така практика широко демонструє недоліки випробуваних систем в нашій державі. При застосуванні мажоритарного типу здійснювались різні фальсифікації та підкупи виборців, порушувались основні демократичні концепції даного інституту, особливо представлені в країнах Заходу – принцип рівності, принцип вільних виборів, принцип таємного голосування, завдяки тиску, кількаразове голосування за відкріпними посвідченнями тощо. І якщо пропорційна система і

суттєво зменшила дані недоліки, то з її застосуванням з'являються зовсім інші – некомпетентність деяких кандидатів, купівля місць у партійних списках, віддаленість депутатів від їх виборців, електорат звертає увагу здебільшого тільки на першу п'ятірку в списку партії, таким чином порушується принцип гласності виборів. Змішана ж виборча система не пододала вищеперераховані недоліки. З'явилися конфлікти в самому парламенті, куди були обрані депутати різними способами.

Здебільшого така зміна виборчої системи була зумовлена не раціональним вибором, а задоволенням інтересів окремої політичної еліти. Будь-яка система, що обиралась, орієнтувалась на досвід більш розвинених країн, але не була адаптована під історичні і соціально-політичні умови, які існували в конкретний момент часу в країні. Необхідно працювати в даному напрямку, спробувавши органічно поєднати загальнонаціональні та регіональні інтереси та визначити оптимальне представництво виборців на національному та місцевому рівнях. При цьому важливо, щоб такі обов'язки належали незаангажованим фахівцям.

Отже, питання пошуку прийнятної моделі виборчої системи є актуальним і потребує подальшого дослідження.

---

1. Політологія: історія та теорія: Підручник / П. П. Шляхтун. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 472 с.

2. Політологія: курс лекцій / [уклад. Ю. Г. Осадчий] ; Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. - Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2011. - 214 с.

3. Бучин М. Порівняльний аналіз основних виборчих систем: проблема вибору оптимальної моделі виборчої системи для України у плані дотримання демократичних принципів виборів / М. Бучин, І. Федорій // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку: Зб. наук. пр. - Львів, 2008. - Вип. 21 - С. 58-62.